יג א סמג לאוין קמח:
יד ב מיי' פ"ו מהלכות מלכות הל' ג סמג לאוין קלו:
טז ג מיי' פ"ל שם הל' כג סמג לאוין קלה:
כג סמג לאוין קלה:
טז ד מיי' פ"י שם הל' ט סמג לאוין קמד טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף ג:
יז ה ומיי' פ"י מהלכות מעשר שני הלכה ד] טוש"ע שם סעיף כה:

תורה אור השלם

1. לֹא תַאֲכְלֻנּוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם:
דברים יב כד
2. רַק חֲזֹק לְבִלְתִּי אֲכֹל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנָּפֶשׁ וְלֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר:
דברים יב כג
3. לֹא תַקֵּל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְיָ:
ויקרא יט יד
4. וְכִי יִגֹּף שׁוֹר אִישׁ אוֹ אֶת אִשָּׁה וָמֵת סָקוֹל יִסָּקֵל הַשּׁוֹר וְלֹא יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ וּבַעַל הַשּׁוֹר נָקִי:
שמות כא כח
5. אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִּירָא אֹתוֹ תַעֲבֹד וּבוֹ תִדְבָּק וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ:
דברים י כ
6. וְכִי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וּנְטַעְתֶּם כָּל עֵץ מַאֲכָל וַעֲרַלְתֶּם עָרְלָתוֹ אֶת פִּרְיוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל:
ויקרא יט כג

רבינו חננאל

ולחזקיה דאמר כל איסור דלא כתיב ביה לא יאכל, מותר בהנאה, והרי דם דלא כתיב ביה לא יאכל, למה לי למיתי במים למשרייה הוא גופיה שרי וקאי. ושנינן לא אתא למשרי לדם בהנאה דהא פשיטא, ולא צריך קרא, ולא אתא לשמעינן אלא האי, מנין לדם קדשים שאינו מכשיר שאין אני קורא בו תשפכנו כמים אלא נזרק על המזבח. הרי אבר מן החי שנאמר לא תאכל הנפש עם הבשר, ותניא ר' נתן אומר מנין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני הלכתא איתקש (לכלהו) [לדם]. אמר לך חזקיה הדם למד מן אבר מן החי, שנאמר רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש לא תאכל הנפש עם הבשר, מה אבר מן החי אסור, אף דם מן החי אסור להאכילו לבני נח. ואיזה זה, זה דם הקזה שהנשמה יוצאה בו ורוח שורר הנפש הרי שור הנסקל דכתיב ולא יאכל את בשרו ובעל השור נקי וטעמא דכתיב ובעל השור נקי לאסרו אפילו בהנאה, מכלל דלא יאכל איסור הנאה לא משמע וקשיא לתרוייהו. ושנינן לעולם מלא יאכל נפקא ליה אפילו איסורי הנאה, והאי ובעל השור נקי מבעי ליה דאסור אפילו להנאת עורו כו'. והרי ערלה דכתיב ערלים לא יאכל כו', וקשיא לתרוייהו. ושנינן לעולם לא יאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע, ואצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל וכתב שלש שנים יהיה לכם (ערלים לא יאכל) הוה אמינא שלכם יהא ומותר בהנאה, קמ"ל הני קראי למיסר אפילו בהנאה. ואקשינן למה לי למכתב לכם להתיר ולמיהדר ומיכתב הני קראי למיסר. ואמרינן לעולם איסור הנאה מלא יאכל נפקא. ולכם מבעי ליה לכדתניא, דתניא לכם להביא את הנטוע לרבים שחייב בערלה, ר' יהודה אומר לכם פרט לנטוע לרבים.

ואבר מן החי **לבני נח.** תימה כיון דבאבר מן החי של נכרי מיירי כלאמר בפ"ק דמסכת ע"ג (דף ו: ע"ש) ומקמתני לא יושיט ולא קתני לא יתן ש"מ היכי דייק דשרי בהנאה לי לגו לפני עור [א] וי"ל דכיון דבשכר היה לאסור להושיט לאסור להאכיל בהנאה אף על גב דלדעצד שכרו מותר כלמשמע בפ' בתרא דמס' ע"ז (ד' סב.) מכל מקום לאסור לכתחלה [ב] ובמתנ גמי לאסור דמה שמחזיק לו העכו"ס טובה משיב כמאכיל והא לאמר בפוף גלו מליאו' (ב"מ נב:) גבי שם היתה טעונה יין נסך אין זקוק לה ואי אמרת בער בעלי מיים לתוריית אמאי אין זקוק לה תע"ג דמשיב כמאכיל בהיסורי הגאה ואסור לפילו בהנס מ"מ כיון דלישנו מתכוון שיזקוק לו טובה ומשום בער בעל מיים משיב כמו [ג] לא לפסר ולא מיכוון דשרי ע"ג אין זקוק לה משמע ליה לפילו שלא בפני נכרי לשון מזקיק לו טובה:

סלקא דעתך אמינא בשרו אין עורו לא. וא"ת ליתסוק מעורו [ג] ומכשרו ויש לומר דליצטריך בשרו תע"ג דעבדיה כעין בשר [ד] ומ"ל דליש ליה הא דרשה בפ' שור שנגח ד' וה' (ב"ק מג.) אתא לדרשה מתניתין [ה]: **מנין שלא יצבע.** וא"ת כיון דנפקא לן לאסור בהנאה [ו] אמאי לישטריך לאסור בציעה והדלקה [ז] ואור"י דס"ד לבציעה לא משיב הנאה דלא הוי לאה מזותא בעלמא דלאמר בהגוזל (שם קא. ושם) אהך מילתא גופא [ח] וכן הדלקה סלקא דעתך דשריא כיון דהוי דרך ביעורו [ט] ונמ"ד [י] אין שבח עשים בפת דשרי עשים בהדלקה [כ] הא לאסר קרא עשים בהדלקה ומ"ש [ל] מאמי לישטריך קרא גבי תרומה טמאה להתיר דדרשי' [מ] לך שלך תהא להסיקה תחת תבשילך דהכא לישטריך קרא למיסר [נ] וי"ל דלאמר בפ' שור שנגח ד' וה' (ב"ק מג.) אתא לדרשה מתניתין [ס]:

מנין שלא יצבע. וא"ת כיון דנפקא לן לאסור בהנאה [ס] אמאי לישטריך לאסור בציעה והדלקה [ו] ואור"י דס"ד לבציעה לא משיב הנאה דלא הוי לאה מזותא בעלמא דלאמר בהגוזל (שם קא. ושם) אהך מילתא גופא [ח] וכן הדלקה סלקא דעתך דשריא כיון דהוי דרך ביעורו [ט] ונמ"ד [י] אין שבח עשים בהדלקה [כ] הא לאסר קרא עשים בהדלקה [ט] הא לאסר קרא גבי תרומה טמאה להתיר דדרשי' [מ] לך שלך תהא להסיקה תחת תבשילך דהכא לישטריך קרא למיסר [נ] וי"ל דלאמר בפ' שור שנגח ד' וה' (ב"ק מג.) אתא לדרשה מתניתין [ס]:

ולחזקיה למאי הלכתא איתקש דם למים לכדר' חייא בר אבא דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן [פ] מנין לדם קדשים שאינו מכשיר שנאמר [1] לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים דם שנשפך כמים מכשיר שאינו נשפך כמים אינו מכשיר והרי אבר מן החי דכתיב [2] לא תאכל הנפש עם הבשר ותניא [ג] רבי נתן אומר [א] מנין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר ואבר מן החי ת"ל [3] ולפני עור לא תתן מכשול הא לכלבים שרי שאני אבר מן החי דאיתקש לדם דכתיב [2] רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש ולחזקיה למאי הלכתא איתקש אבר מן החי לדם אמר לך דם הוא דאיתקש לאבר מן החי מה אבר מן החי אסור אף דם מן החי אסור ואי זה [ב] זה דם הקזה שהנפש יוצאה בו והרי שור הנסקל דרחמנא אמר [4] לא יאכל את בשרו [ג] ותניא [ד] ממשמע שנאמר [4] סקול יסקל השור איני יודע שהיא נבלה ונבלה אסורה באכילה ומה ת"ל לא יאכל מגיד לך הכתוב שאם שחטו לאחר שנגמר (את) דינו אסור אין לי אלא באכילה בהנאה מנין ת"ל [4] ובעל השור נקי מאי משמע שמעון בן זומא אומר כאדם שאומר לחבירו יצא פלוני נקי מנכסיו ואין לו בהם הנאה של כלום טעמא דכתב ובעל השור נקי דאי מלא יאכל איסור אכילה משמע איסור הנאה לא משמע לעולם לא יאכל איסור אכילה ואיסור הנאה משמע ובעל השור נקי להנאת עורו הוא דאתא ואיצטריך ס"ד אמינא לא יאכל את בשרו כתיב בשרו אין עורו לא קמ"ל ולהנך תנאי דמפקי ליה להאי קרא לדרשה אחרינא לחצי כופר ולדמי וולדות הנאת עורו מנא להו נפקא להו מאת בשרו את הטפל לבשרו ואידך [ז] את לא דריש [ה] כדתניא שמעון העמסוני [ו] היה דורש כל אתים שבתורה כיון שהגיע [5] לאת ה' אלהיך תירא פירש אמרו לו תלמידיו רבי כל אתים שדרשת מה תהא עליהן אמר להם כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך אני מקבל שכר על הפרישה עד שבא ר"ע ודרש את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים והרי ערלה דרחמנא אמר [6] ערלים לא יאכל ותניא [ו] ערלים לא יאכל אין לי אלא איסור אכילה [ד] מנין שלא יהנה ממנו שלא יצבע בו ולא ידליק בו את הנר ת"ל ועורלתם ערלתו ערלים לא יאכל לרבות את כולם טעמא דכתב רחמנא וערלתם ערלתו ערלים הא לאו הכי הוה אמינא איסור אכילה משמע איסור הנאה לא משמע לעולם לא יאכל משמע בין איסור אכילה בין איסור הנאה ושאני התם דכתיב לכם ואצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל וכתב לכם שלכם יהא קמשמע לן ואלא השתא דכתיבי הנך קראי לכם למה לי לכדתניא [ה] לכם לרבות את הנטוע לרבים

ולחזקיה. דלאמר לעיל [כפ:] מיסור הנאה דחמץ מלא יאכל הא לא תאכל ולא תאכלו לא משמע ליה הנאה: **למאי הלכתא איתקש דם למים.** למשרייה בהנאה ומהיכא תיתי לן דיתסרו. ומצילה לא תותבינן למאי מיצטריך קרא למשרייה דלמי כר' יהודה סבר לדבתבן הוא דאתא ואי כר"מ סבר לה מיצטריך להקדים נתינה דגר למכירה דנכרי: **לא תאכל הנפש עם הבשר.** בעוד שהנפש בו: **בני נח נתסר להם מבר מן החי** [ו] דכתיב (בראשית ט) לך נתתי לכם כל ירק עשב: **לפני עור.** מלמד לא מיתסר אלא משום לפני עור לא תתן מכשול אבל בהנאה מחריתי כגון לכלב שרי: **נהנתי תחלה דם.** סיפיה לקרא לא תאכל הנפש וגו': **מה לבר מן החי אסור.** בחיסור בלאמור בו לף דם מן החי אסור בחיסור בלאמור בו כלומר כרת משום דם גמור מהו לתימא רק חזק לבלתי אכול הדם חומרא מבקרן ומלמך דכתיב לעיל קמי ודם זבחיהם הוא לאסור אבל דם הקזה מותר: **ולחזוק זה.** כלומר על חיסור דם מן החי אסור משום דם הנפש דם הנפש כתיב על דם הקזה של בהמה שהנפש יוצאה בו. יש ד' מיני דמים בהיקיש כלאמרינן בכריתות (דף כב.) בתחלה שותת ונפסוף מקלח ותף"ל משחיט ומופו שותת יש מהן שהנפש יוצאה בו ויש מהן שהנפש יוצאה בו וחמה מניח לחזור דם היקז שהנפש יוצאה בו כל זמן שמקלח כו': **שלא שחטו כו'.** והכי אמר קרא שקול יסקל השור ואי לא שקלו אעפ"כ לא יאכל את בשרו: **חיסור הנאה נמי משמע.** וקשיא לפילו לחזקיה וכ"ש לרבי אלעזר: **ולהנך תנאי.** דבב"ק פ' שור שנגח (דף מג: ושם) דמשמע ליה להאי נקי לדרשה אחרינא לאשמעי' דחם פטור מחאי כופר דקאמר נקי מחאי כופר חם המית אין לחילו מועד משלם כופר חם שלם וחמה אפי' חאי כופר לא משלם ואיכא דמפיק ליה לדמי וולדות חם נגח חשה הרה ויצאו ילדיה: **ואידך.** דנפקא ליה הנאת עור מנקי: **חם נא דרים.** לריבויא דסבר לה כשמעון העמסוני שפירש כל אתים שבתורה לרבות כיון שהגיע לאת ה' אלהיך תירא אמר מה אבר מן החי שנאסר בהנאה אף כל שנאסר בהנאה: **חיסור הנאה נמי משמע.** וקשיא לפילו לחזקיה וכ"ש לרבי אלעזר: **ולהנך תנאי.** דבב"ק פ' שור שנגח (דף מג: ושם) דמשמע ליה להאי נקי לדרשה אחרינא לאשמעי' דחם פטור מחאי כופר דקאמר נקי מחאי כופר חם המית אין לחילו מועד משלם כופר חם שלם וחמה אפי' חאי כופר לא משלם חאי מזק (קדושין נו:). **ולדמי וולדות.** חם נגף חשה הרה ויצאו ילדיה חילו חשלם דמי וולדות כשעל כמו שחשלם הנוגף משלם, כדכתיב (שמות כא) עונש יענש (קדושין שם). **היה דורש כל אתים שבתורה.** לריבויא (שם) אתין ונמין ריבויין (ב"ק מא:). **שהגיע לאת ה' אלהיך תירא.** לף ילע מה לרבות (שם). **פירש.** מכל לרשות שדרש, לכל אתין בלין לרבות וחה חין מה לרבות זו (בכורות ו:) שיש לרבות שוס דבר להשוותו למוקס (קדושין נד:). **מנין שלא יהנה ממנו.** כגון שלא יצטבע בו בפרי הרלוי ליצטבע בו, כגון קליפי חגוזין, ושומר לפירי חסור כפירי (קדושין נו:). **ולא ידליק בו את הנר.** כגון חן השמן (שם).

מוסף רש"י

שאינו מכשיר. חם נפל על הזרעים (חולין לג.). **דם שנשפך כמים.** דם חולין שלין חשן לקבלו בכלי, מכשיר. **לחיתקש למים.** חבל דם קדשים מתקבל בכלי ולירך ממנו למזבח ושינו נשפך כמים חינו מכשיר, דלף חיתקש למים (לעיל סז.). **שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר.** שמא יבא לשתותו (ע"ז ו:). **ואבר מן החי לבני נח.** לפי שנאסר לנזיר, דכתיב לף כשר וגו' (שם). **איני יודע שהיא נבלה.** חוחל וסקלו, ונבלה כבר למדנו מלא תאכלו כל נבלה (קדושין נו:). **מגיד שאם שחטו כו'.** ומרבי ישמעינן קרא, סקול יסקל השור וחם נשחט לא יאכל (שם). **לאחר שנגמר דינו.** דהכי משמע קרא משבח שור לידי סקילה יסקל ושוב לף יאכל את בשרו (ב"ק נא:). **נקי מכעסיו.** חסר (נדה לא:). **לחצי כופר.** שחם הכא חת החם נקי מחלי כופר, ופ"ג דמועד משלם כופר שלם לף חמרינן חם יחלם חלי כופר כי חיכי דגבי מזקן משלם חלי מק (קדושין נו:). **ולדמי וולדות.** חם נגף חשה הרה ויצאו ילדיה חילו חשלם דמי וולדות כשעל כמו שחשלם הנוגף משלם, כדכתיב (שמות כא) עונש יענש (קדושין שם). **היה דורש כל אתים שבתורה.** לריבויא (שם) אתין ונמין ריבויין (ב"ק נא:). **שהגיע לאת ה' אלהיך תירא.** לף ילע מה לרבות (שם). **פירש.** מכל לרשות שדרש, לכל אתין בלין לרבות וחה חין מה לרבות זו (בכורות ו:) שיש לרבות שוס דבר להשוותו למוקס (קדושין נד:). **מנין שלא יהנה ממנו.** כגון שלא יצטבע בו בפרי הרלוי ליצטבע בו, כגון קליפי חגוזין, ושומר לפירי חסור כפירי (קדושין נו:). **ולא ידליק בו את הנר.** כגון חן השמן (שם).

מוסף תוספות

א. דמה הנאה יש לו במה שמושיט לגוי אבר מן החי של עצמו. תוס' חלש"ם. ב. מדאורייתא. תוס' שלא"ן. ג. [פי"] מבעל השור נקי מבעי ליה דאסור אפילו להנאת עורו כו'. והרי ערלה דכתיב ערלים לא יאכל כו'. וקשיא לתרוייהו. ושנינן לעולם לא יאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע, ואצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל וכתב שלש שנים יהיה לכם (ערלים לא יאכל) הוה אמינא שלכם יהא ומותר בהנאה, קמ"ל הני קראי למיסר אפילו בהנאה. ואקשינן למה לי למכתב לכם להתיר ולמיהדר ומיכתב הני קראי למיסר. ואמרינן לעולם איסור הנאה מלא יאכל נפקא. ולכם מבעי ליה לכדתניא, דתניא לכם להביא את הנטוע לרבים שחייב בערלה, ר' יהודה אומר לכם פרט לנטוע לרבים. ד. [כ"] ח"ל רש"י חס. אע"ג דעבדיה כעין בשר שחוטה בהכשר. ועי"ש. ה. מחד רבוייא. תוס' ר"פ. ו. דכל הני בכלל לא יהנה הן. חס. ז. ז"ל הגמ"י חס. אמר רבא הנאה הנראה לעינים אסרה תורה דתניא וכו' מנין שלא יהנה ממנו ולא יצבע בו וכו'. ח. דסד"א הואיל והשמן מתבער בהדלקתו יהא מותר ליהנות ממנו בשעת ביעורו קמ"ל. מ' סר"ן. ט. ל"ג. וא"ת והיכי אמרינן הכא דהנאת כילוי אסירא, והא אמרינן וכו' דלרבנן דאמרי אין שבח עצים בפת לא משכחת לה עצים דאיסורא דאסידי אלא בשרשיפא וי"ל וכו'. חס. י. [ו]משמע דאי לאו קרא שריא. תוס' ר"פ.